

SXEDIO.711

20.10.1961: ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΣΤΡΑΤΟ. Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΦΑΖΙΛ ΚΟΥΤΣΙΟΥΚ ΥΠΟΒΑΛΛΕΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΤΟΥ ΒΕΤΟ ΣΕ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ

Εάν ο Αντιπρόεδρος Φαζίλ Κουτσιούκ δεν χρησιμοποίησε το δικαίωμα Βέτο που του έδινε το Σύνταγμα στο θέμα της ένταξης της Κύπρου στο Κίνημα των Αδεσμεύτων, παρά τις αρχικές προθέσεις του, το έκαμε σε μια άλλη περίπτωση, που οδηγούσε σε μια ακόμη διαχωριστική πράξη: Τη Δημιουργία του Κυπριακού Στρατού.

Το Σύνταγμα πρόβλεπε τη δημιουργία Κυπριακού Στρατού από **2,000** άνδρες, Ελληνες και Τούρκους.

Όταν όμως τέθηκε το θέμα της δημιουργίας του Στρατού προέκυψε διαφωνία μεταξύ των Ελλήνων και των Τούρκων σχετικά με τον τρόπο σύστασης των μονάδων.

Οι Ελληνες επέμεναν στη δημιουργία μικτών Ταγμάτων, ενώ οι Τούρκοι ήθελαν ένα διαφορετικό διαχωρισμό: Οι μονάδες μέχρι τη δύναμη του Λόχου έπρεπε να ήσαν χωριστές, δηλαδή οι Λόχοι έπρεπε να αποτελούνται από καθαρά Ελληνες και καθαρά Τούρκους στρατιώτες.

Κι' αυτό γιατί, όπως υποστήριζαν, η γλώσσα, αλλά και οι θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, θα αποτελούσαν πρόβλημα στην εκπαίδευση τους. Ο Κουτσιούκ ανέφερε ως παράδειγμα το γεγονός ότι τα παραγγέλματα δεν μπορούσε να δίνονται μέσω διερμηνέων.

Όμως τα αίτια ήταν βαθύτερα. Στο Σύνταγμα υπήρχε πρόνοια, σύμφωνα με την οποία οι μονάδες του Στρατού θα στάθμευαν σε περιοχές της Δημοκρατίας που ανήκαν στην ίδια κοινότητα, όταν ο πληθυσμός της περιοχής ήταν εκατό τοις εκατό αμιγής από μέλη της μιας κοινότητας. Δηλαδή σε περιοχές όπου οι Τούρκοι αποτελούσαν το εκατό τοις εκατό του πληθυσμού θα στάθμευαν Τούρκοι στρατιώτες του Κυπριακού Στρατού

και σε περιοχές όπου ο πληθυσμός ήταν περίπου εκατό τοις εκατό Έλληνες θα στάθμευαν Έλληνες στρατιώτες.

Γι' αυτό σίγουρα οι Τούρκοι δεν θα ήθελαν να εγκαθίστανται στις καθαρά τουρκικές περιοχές και Έλληνες στρατιώτες. Και ο διαχωρισμός των μονάδων μέχρι το επίπεδο του Λόχου βόλευσε τους Τούρκους απόλυτα μια και οι Τούρκοι αξιωματικοί και άνδρες-όπως και οι Έλληνες αργότερα- χρησιμοποιήθηκαν για εκπαίδευση μελών των δυο κοινοτήτων στην πολεμική τέχνη και ιδιαίτερα στη χρήση όπλων κατά την προετοιμασία των παρακρατικών ομάδων.

Ετσι όταν η Βουλή ενέκρινε το Νόμο για τη σύσταση μικτών ταγμάτων όπως υποστήριζαν οι Έλληνες ο Κουτσιούκ ανέπεμψε το Νόμο στο Υπουργικό.

Η αναπομπή του Κουτσιούκ απορρίφθηκε από το Υπουργικό στις **13** Οκτωβρίου **1961** και τότε ο Κουτσιούκ έκαμε χρήση του δικαιώματος Βέτο που του παρείχε το Σύνταγμα για πρώτη φορά στις **20** του ίδιου μήνα.

Ετσι με το Βέτο του Κουτσιούκ έγινε αυτό που ήθελαν οι Τούρκοι και οι μονάδες μέχρι τη δύναμη Λόχου θα ήταν χωριστές.

Η αντίδραση του Μακαρίου ήταν άμεση και σε δήλωση του εξέφρασε τη διαφωνία του δημόσια: (Μεταγλώττιση **21.10.61**):

" Η συγκρότηση του Κυπριακού Στρατού σε χωριστή βάση όπως η άποψη που εξέφρασε η τουρκική πλευρά είναι εντελώς απαράδεκτη, διότι η συγκρότηση αυτή δεν μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία ενός ενιαίου Κυπριακού Στρατού, όπως προϋποθέτει το Σύνταγμα.

" Εν πάση περιπτώσει όμως, ύστερα από την άσκηση αρνησικυρίας εκ μέρους του Αντιπροέδρου στο θέμα αυτό, παρ' όλον ότι είναι αμφίβολο αν συνταγματικά είχε τέτοιο δικαίωμα, δεν νομίζω ότι πρέπει να προχωρήσουμε στη σύσταση Στρατού από **2,000** άνδρες όπως είναι η σχετική διάταξη του Συντάγματος".

Ο Κουτσιούκ δικαιολογώντας την απόφαση του

δήλωσε την ίδια μέρα:

"Είναι αλήθεια ότι υποχρεώθηκα να εξασκήσω το δικαίωμα της αρνησικυρίας (Βέτο), το δικαίωμα που μου παραχωρήθηκε δυνάμει του Συντάγματος για να σταματήσω την εφαρμογή της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου που λήφθηκε κατά πλειοψηφία στις 10 Αυγούστου 1961, και παρά τη συμβουλή του Υπουργού Άμυνας.

"Η απόφαση ήταν όπως η σύνθεση του Κυπριακού Στρατού γίνει σε μικτή βάση (Ελληνες και Τούρκοι) εξ ολοκλήρου. Στο Υπουργικό Συμβούλιο παρασχέθηκε η ευκαιρία να αναθεωρήσει την απόφαση του υπό το φως διαφόρων λόγων οι οποίοι σύμφωνα με τη γνωμοδότηση εμπειρογνωμόνων καθιστούσαν αναγκαίο όπως ορισμένες μονάδες του στρατού μέχρι και περιλαμβανομένου του επιπέδου Λόχου (90 άνδρες) αποτελούνταν από άνδρες που ανήκουν στην ίδια κοινότητα.

"Το Συμβούλιο επανεξέτασε την απόφαση του κατά τις συνεδρίες του στις 21 Σεπτεμβρίου και 13 Οκτωβρίου 1961 αλλά αποφάσισε πάλι κατά πλειοψηφία όπως εμμένει στην προηγούμενη του απόφαση.

"Υπό τις περιστάσεις αυτές είμαι υποχρεωμένος να εξασκήσω το δικαίωμα της αρνησικυρίας καθ ότι είμαι πεπεισμένος ότι η εγκαθίδρυση του Στρατού ιδιαιτέρως κατά τα αρχικά στάδια, με σύνθεση μικτών μονάδων σε όλες τις τάξεις, θα έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία περιπλοκών, οι οποίες θα μπορούσαν εύκολα να εξελιχθούν σε σοβαρές διακοινοτικές ταραχές.

"Προτού εξηγήσω τους κυριότερους λόγους οι οποίοι σύμφωνα με τη γνωμοδότηση εμπειρογνωμόνων καθιστούν αναγκαίο όπως οι μικρότερες μονάδες του στρατού αποτελούνται από άνδρες που ανήκουν στην ίδια κοινότητα, πρέπει να καταστήσω σαφές ότι η Τουρκική πλευρά δεν αποβλέπει όπως εσφαλμένα γράφτηκε στη δημιουργία δυο χωριστών στρατών.

"Αντίθετα η πρόθεση είναι όπως εγκαθιδρυθεί ένας Στρατός αποτελούμενος από πέντε Τάγματα, το

καθένα των οποίων θα περιλαμβάνει δυο Ελληνικούς Λόχους και ένα Τουρκικό Λόχο.

" Ουδέποτε έγινε εισήγηση για διαχωρισμό των Ελληνικών και Τουρκικών Λόχων σε χωριστά Τάγματα ή υπαγωγής τους υπό χωριστή διοίκηση.

" Με την ευκαιρία αυτή επιθυμώ να τονίσω για μια ακόμη φορά ότι πρόθεση μας είναι η εγκαθίδρυση ενός καλά οργανωμένου και πειθαρχημένου Στρατού, ο οποίος θα εργάζεται σε πλήρη αρμονία σε όλες τους τις μονάδες.

" Η εφαρμογή της απόφασης του Συμβουλίου θα σήμαινε παράλυση του Στρατού και εκφυλισμό του σε ένα επικίνδυνο και απειθαρχητο σώμα.

" Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους συνιστάται όπως η σύνθεση των μικροτέρων μονάδων του Στρατού είναι ομοιογενής είναι:

α. Γλωσσική δυσκολία: Στις μικρότερες μονάδες οι περισσότερες διαταγές και παραγγέλματα δίδονται προφορικά και πρέπει να εκτελούνται αμέσως. Δεν είναι πρακτικό, είναι πράγματι αδύνατο, να χρησιμοποιούνται διερμηνείς για κάθε μικρή μονάδα και για κάθε σύνθητες παράγγελμα.

β). Πειθαρχία: Για την επιβολή αυστηρής πειθαρχίας στο στρατό είναι ουσιώδες όπως οι τμηματικοί αρχηγοί είναι καλοί γνώστες των αναγκών και των πλήρων συνθηκών του κάθε στρατιώτη. Εάν αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί κυρίως λόγω γλωσσικών δυσκολιών, είναι αναπόφευκτο να προκύψουν αμοιβαίες παρεξηγήσεις.

γ). Συνταγματική δυσκολία. Το Σύνταγμα προβλέπει ότι " δυνάμεις που σταθμεύουν σε τμήματα του εδάφους της Δημοκρατίας που κατοικούνται σε αναλογία που προσεγγίζει σε εκατό τοις εκατό αποκλειστικά από μέλη μιας μόνης κοινότητας, πρέπει να ανήκουν στην κοινότητα αυτή".

" Τούτο επιβάλλει σε μας την υποχρέωση να εγκαθιδρύσουμε μικρές μονάδες που να αποτελούνται από μια κοινότητα.

δ). Οι δυσχέρειες σχετικά με την πρόνοια για

κοινές, για άνδρες, που έχουν διαφορετικό θρήσκευμα, συνήθειες και παραδόσεις και διαφορετικές αρχές που διέπουν και νηστείες, είναι τόσο προδήλο ώστε να καθιστούν επιτακτικό όπως όλοι αυτοί και άλλοι παράγοντες ληφθούν υπόψη κατά τη λήψη απόφασης για τη διοργάνωση και τη σύσταση των διαφόρων μονάδων του στρατού μας".

Στις 3 Νοεμβρίου εξήγησε αναλυτικά τις θέσεις του και ο Υπουργός Αμυνας Οσμάν Ορέκ, ως ο αρμόδιος Υπουργός.

Και οι θέσεις του ήταν πανομοιότυπες με τον Αντιπρόεδρο Κουτσιούκ, παρ' όλων ότι αρχικά διαφωνούσε στο θέμα του διαχωρισμού των Λόχων. Ανέφερε ο Ορέκ:

" Το Σύνταγμα προβλέπει ότι ο Κυπριακός Στρατός θα εγκαθιδρυθεί ως ενιαία δύναμη κάτω από μια και την ίδια διοίκηση και θα σύγκεται από δυο χιλιάδες άνδρες από τους οποίους εξήντα τοις εκατό θα είναι Έλληνες και σαράντα Τούρκοι. Επί τούτου δεν υφίσταται διαφωνία μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων. Ούτε είναι νοητή τέτοια διαφωνία λόγω των ρητών διατάξεων του Συντάγματος.

" Υστερα από μακρά και περιεκτική εξέταση του ζητήματος από στρατιωτικούς συμβούλους της Κυβέρνησης αποφασίστηκε όπως ο Στρατός, που θα αποτελείται από δυο χιλιάδες άνδρες θα εγκαθιδρυθεί υπό μορφή πέντε Ταγμάτων πεζικού.

" Το κάθε Τάγμα θα περιλαμβάνει τρεις Λόχους. Ο κάθε Λόχος τρεις διμοιρίες και η κάθε διμοιρία τρεις ομάδες. Γι αυτό καμιά δεν υφίσταται διαφωνία μεταξύ των δυο πλευρών.

" Το γεγονός ότι διάφορες μονάδες οι οποίες θα συνιστούν το Στρατό, πρέπει, σε ορισμένο επίπεδο να αποτελούνται αποκλειστικά από μέλη της μιας ή της άλλης κοινότητας, έγινε ήδη αποδεκτό από τους Τούρκους καθώς επίσης και τους Έλληνες στρατιωτικούς συμβούλους μας.

" Το κυριότερο επίμαχο σημείο είναι και εξακολουθεί να είναι ο καθορισμός του επιπέδου

αυτού στις βαθμίδες της οργανωτικής διάρθρωσης του Στρατού.

" 5. Το ζήτημα αρχικής ενσωμάτωσης των Ελλήνων και των Τούρκων στρατιωτών στις μικρότερες μονάδες υπήρξε το θέμα εντατικής έρευνας και μελέτης από τους στρατιωτικούς μας συμβούλους, οι οποίοι έπρεπε να εξετάσουν την ανάγκη τήρησης της δέουσας πειθαρχίας και εκπαίδευσης και να εγκαθιδρύσουν κατάλληλη διοίκηση, επιπρόσθετα προς άλλες στρατιωτικές ανάγκες, σε συνδυασμό με διάφορους παράγοντες και επιταγές.

" Τέτοιοι παράγοντες είναι γεγονός ότι ο Στρατός θα σύγκειται κατά **60%** από Έλληνες και κατά **40%** από Τούρκους, το γεγονός ότι οι περισσότεροι από τους Έλληνες και τους Τούρκους που κατατάγηκαν στο Στρατό, δεν μπορούν ακόμη να αντιλαμβάνονται τη γλώσσα των άλλων, το γεγονός ότι η εκπαίδευση του Στρατού, σύμφωνα με τις συμφωνίες, θα αναληφθεί από αξιωματικούς, που προέρχονται από τον ελληνικό και τον Τουρκικό στρατό, το γεγονός ότι τόσο η Ελληνική όσο και η τουρκική γλώσσα είναι και οι δυο επίσημες γλώσσες της Δημοκρατίας και το γεγονός ότι σύμφωνα με το Σύνταγμα οι μονάδες του Στρατού που σταθμεύουν σε τμήματα του εδάφους της Δημοκρατίας και κατοικούνται από μια μόνο κοινότητα σε αναλογία που προσεγγίζει τα εκατόν τοις εκατόν, θα ανήκουν στην κοινότητα αυτή.

" 6. Υστερα από τις πιο πάνω μελέτες οι στρατιωτικοί μας σύμβουλοι υπέβαλαν ορισμένες εισηγήσεις σε μένα υπό την ιδιότητα μου ως Υπουργού Άμυνας. Σύμφωνα με την εισήγηση του διοικητή του Στρατού, Στρατηγού Παντελίδη, η μικτή σύνθεση έπρεπε να επεκταθεί σε επίπεδο Λόχου, αλλά οι διμοιρίες έπρεπε να σύγκεινται από μέλη της κάθε κοινότητας κειχωρισμένα.

Αφ' ετέρου ο Υπαρχηγός του Κυπριακού Στρατού συνταγματάρχης Τανυάρ, ο οποίος τόνισε ιδιαίτερα τη γλωσσική και άλλες τεχνικές δυσχέρειες, εισηγήθηκε όπως η τελική δυνατή μορφή ενσωμάτωσης υπό τις

παρούσες συνθήκες πραγματοποιηθεί σε επίπεδο Τάγματος, αλλά όπως οι Λόχοι σύγκεινται από μέλη της κάθε κοινότητας κεχωρισμένα.

" 7. Υπό την ιδιότητά μου ως Υπουργού Αμυνας και ως του και εξοχών υπευθύνου προσώπου εν προκειμένω επανεξέτασα με τους στρατιωτικούς συμβούλους μου τα ζητήματα πιο προσεκτικά και έλαβα επίσης υπόψη την πείρα που αποκτήθηκε στο Γενικό Κέντρο Εκπαίδευσης και κατέληξα στο συμπέρασμα ότι πριν από την υπερπήδηση των μειονεκτημάτων, που οφείλονται στις τεχνικές και γλωσσικές δυσχέρειες η ενσωμάτωση και των δυο κοινοτήτων στο στρατό στο επίπεδο του Λόχου θα οδηγούσε σε ανυπέβλητες δυσχέρειες.

" Έτσι όταν το ζήτημα παρουσιάστηκε ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου, εγώ καθώς και ο Αντιπρόεδρος και οι άλλοι Τούρκοι Υπουργοί υποστήριξα την άποψη ότι, αρχικά, η ενσωμάτωση έπρεπε να επεκταθεί σε επίπεδο Τάγματος και ότι οι Λόχοι έπρεπε να σύγκεινται από μέλη της κάθε κοινότητας, ώστε να διατηρηθεί η μικτή οργανωτική διάρθρωση του Στρατού.

" Οι Έλληνες συνάδελφοί μου, δυστυχώς, προχώρησαν πέραν των συστάσεων του Στρατηγού Παντελίδη και αποφάσισαν όπως ολόκληρος ο Στρατός οργανωθεί επί μικτής βάσης.

" 8. Δεδομένου ότι το οδυνηρό πλήγμα, το οποίο θα υποστεί ο Στρατός, ιδίως κατά τα πρώτα στάδια, λόγω της απόφασης του Υπουργικού και της εγκαθίδρυσης μικτών Λόχων, όπως εισηγήθηκε ο Στρατηγός Παντελίδης, έχει ήδη εξηγηθεί από την Α. Ε. τον Αντιπρόεδρο στους λόγους που πρόβαλε για την άσκηση του δικαιώματος της αρνησικυρίας και με μεταγενέστερες δηλώσεις, θεωρώ περιττό να αναφερθώ σ αυτό το θέμα στη δήλωσή μου αυτή.

" Εν τούτοις, θεωρώ πρέπον όπως ενδιατρίψω στο γλωσσικό ζήτημα, λόγω της σπουδαιότητας του. Πρέπει να κατανοηθεί ότι, όταν θέλουμε, όπως ο Στρατός που θα εγκαθιδρυθεί αποβεί χρήσιμος για τη Δημοκρατία και όπως αποφευχθεί η μετατροπή των μονάδων σε

εστίες προστριβών και αναταραχής, είναι επιτακτικό όπως οι μονάδες είναι καλώς πειθαρχημένες, καλώς γυμνασμένες και εμφορούνται από ομαδικό πνεύμα.

" Είμαι βέβαιος και όλοι οι στρατιωτικοί εμπειρογνώμονες θα συμφωνούν μαζί μου, ότι η επίτευξη των σκοπών αυτών, σε μια μικρή μονάδα, όπως ο Λόχος εξαρτάται αποκλειστικά από την ύπαρξη πλήρους και αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των μελών του λόχου από το Διοικητή μέχρι και τον απλό πολίτη.

" Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την προσωπική επαφή μεταξύ όλων των μελών χωρίς τη χρήση οποιωνδήποτε ενδιάμεσων τρόπων επικοινωνίας.

" Ίσως να είναι δυνατό, άνκαι όχι τόσο εύκολο, οι διοικητές Ταγμάτων να συνεννοούνται μέσω διερμηνέων με τους διοικητές Λόχων που ανήκουν σε διαφορετικές κοινότητες και υπάγονται σ αυτούς, δεδομένου ότι τα Τάγματα θα εφοδιασθούν με ολιγομελές προσωπικό απο το Κεντρικό Αρχηγείο.

" Εν τούτοις, επειδή δεν θα είναι πρακτικά δυνατό να παρέχονται οι διευκολύνσεις αυτές στους διοικητές Λόχων ή μικροτέρων μονάδων, οι οποίοι όχι μόνο πρέπει να βρίσκονται σε στενή αρμονία +μεταξύ τους, αλλά επίσης και με ολόκληρο το προσωπικό υπό τη διοίκηση τους θα είναι αδύνατον να επιτευχθεί στενή αρμονία και κατανόηση στις μονάδες αυτές, εάν σύγκεινται από πρόσωπα που δεν κατέχουν τη γλώσσα ο ένας του άλλου.

" Τέλος ως εκ τούτου έχω να δηλώσω ότι δεν είναι ούτε δίκαιο, ούτε και συμβιβάζεται με τα αληθινά γεγονότα μιας υπόθεσης, το να εμφανίζεται αυτή ως θέμα διακοινοτικής διαφοράς, ενώ πρόκειται περισσότερο για θέμα στρατιωτικής επιστήμης και τεχνικής, παρά για συνήθη συναισθηματική και πολιτική υπόθεση και έτσι να γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από τους κύκλους εκείνους, οι οποίοι αντιτίθεντο πάντοτε στην ίδρυση του Στρατού χάριν ιδιοτελών σκοπών".